

Висновки. Житлові проблеми малозабезпечених сімей цілком успішно вирішуються в багатьох країнах світу. Зазвичай, чільну роль у цьому питанні відіграє держава. Адже саме державний бюджет повинен бути основним джерелом фінансування будівництва соціального житла.

Беручи до уваги світовий досвід, можна стверджувати, що об'єднання зусиль держави та приватного капіталу дає змогу будувати соціальне житло в значно більших об'ємах. Важливо, що уряди країн Європейського Союзу дедалі частіше приймають рішення про запровадження можливостей подальшого викупу соціального житла, адже вважається, що приватна власність дисциплінує та стимулює громадян до активної соціальної поведінки та трудової діяльності. Таким чином, соціальне житло перетворюється на доступне, поступово вирішується житлова проблема, корегується соціальна поведінка малозабезпечених громадян.

Всебічне дослідження особливостей розвитку сфери житлового будівництва у розвинених та постсоціалістичних країнах світу, дало змогу виокремити перспективні напрями вдосконалення житлової політики України, зокрема будівництва соціального житла.

1. На державному рівні затвердити мінімальні соціальні житлові стандарти, які відповідають сучасним реаліям. Це дасть змогу визначити рівень державної участі в програмах фінансування соціального житла.
2. Надати громадянам, які цього потребують: субсидії, що покривають частину оплати за оренду приміщень у житловому фонді комерційного використання; субсидії на будівництво та придбання житла; субсидії з експлуатації житла.
3. Будівництво і продаж доступного та соціального житла здійснювати через мережі операторів (житлових асоціацій), які б безпосередньо отримували бюджетні кошти, що виділяються в рамках житлової політики, а також мали змогу залучати кошти приватних інвесторів (зокрема – фізичних осіб).
4. З метою активізації будівництва соціального житла запровадити податкове регулювання. Про це свідчить досвід зарубіжних країн, зокрема досвід США, де механізм надання податкових пільг набув значного поширення (податкові пільги громадянам, які взяли іпотечний кредит у комерційному банку; податкові стимули на інвестиції в житловий сектор; пільгові процентні ставки). Податкові стимули будуть стосуватися і забудовників, які беруть участь у програмах будівництва соціального житла.
5. Впровадити політику стимулювання будівництва житла підприємствами і надання цього житла їх співробітникам на умовах соціального наймання.

Зазначені напрями дають підставу стверджувати, що соціальна та економічна політика держави повинна мати спільну спрямованість, яка дає змогу створити умови для досягнення головної мети – соціального захисту громадян своєї держави. Підвищення рівня соціального захисту можна досягнути шляхом впровадження державних соціальних стандартів, які встановлюються законами, іншими нормативно-правовими актами і є обов'язковими для застосування у межах всієї держави.

Література

1. Досвід житлової політики зарубіжних країн. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://old.niss.gov.ua/Monitor/May08/10.htm>.
2. Досвід США щодо забезпечення громадян соціальним житлом. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://stroyrec.com.ua/news.php?id=6060>.

3. Житловий фонд / Держком. статистики України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

4. Закон України "Про житловий фонд соціального призначення" від 12.01.2006 р., № 3334-IV. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon.rada.gov.ua/go/3334-15>.

5. Інформаційна записка "Зарубіжний та міжнародний досвід забезпечення соціальної справедливості у суспільстві". [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.lir.lg.ua/docs/publikacii/izsc.pdf>.

6. Концепцію Державної програми "Соціальне житло" від 3.09.2005 р., № 384-р. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/384-2005-%D1> %80.

7. Кравченко В. Основні види житла / В. Кравченко // Інформаційний бюлетень Будівельної палати України. – 2007. – № 20. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.budpalata.com.ua/files/6/ib-20.doc>.

8. Кравченко В.І. Фінансування будівництва житла / В.І. Кравченко, К.В. Паливода. – Ч. 1 Новітні тенденції. – К. : Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2006. – 173 с.

9. Проект Закону України "Про державну підтримку забезпечення громадян житлом та розвиток житлового будівництва"/ Інфобюлетень Будівельної палати України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.budpalata.com.ua/files/6/ib-1.doc>.

10. Розпорядження "Про схвалення Концепції Державної цільової соціально-економічної програми будівництва (придбання) доступного житла на 2009-2016 роки" від 5.11.2008 р., № 1406-р. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1406-2008-%D1> %80.

11. Яка ситуація із соціальним житлом в Європі?. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zemlyany.blox.ua/2008/08/Yaka-situatsiya-iz-sotsialnim-zhitlom-v-Yevropi.html>.

Шевчук Т.В. Обеспечение населения социальным жильем: мировой опыт

Рассмотрена классификация основных видов жилья. Проанализированы показатели имеющегося жилого фонда Украины. Представлен опыт развитых и постсоциалистических стран по вопросам обеспечения населения социальным жильем и совершенствование жилищной политики в условиях финансовой нестабильности. Освещены проблемы жилищного строительства, правовая база, источники финансирования, государственные программы строительства жилья для социально незащищенных слоев населения. Предложен ряд направлений совершенствования социальной политики государства в сфере жилищного строительства с учетом мирового опыта.

Ключевые слова: социальное жилье, жилищное строительство, жилищная политика, обеспеченность жильем.

Shevchuk T.V. Social Housing Supply Provision: World Experience

The classification of principal types of housing is considered. The analysis of data of Ukraine's available housing fund has been made. The experience of developed and post-socialist countries concerning questions of population supply with social housing and improvement of housing policy in terms of financial instability is represented. Problems with housing construction, legal framework, funding sources, state programs of housing construction for socially vulnerable population are examined. A variety of improvements of state's social policy in the field of housing construction taking into account world experience are offered.

Key words: social housing, housing construction, housing policy, housing supply.

УДК 336.22

Доц. Ю.І. Турянський, канд. екон. наук – Львівська КА

ПОДАТКОВА РЕФОРМА У СИСТЕМІ ЗАХОДІВ АНТИКРИЗОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Головну увагу приділено такому аспекту економічної політики держави, як податкова політика, висунуто гіпотезу про залежність рівня економічного розвитку від фінансового устрою. Вказано на недоліки податкової системи України, визначено їх вплив на загальні економічні процеси та обґрунтовано необхідність реалізації глибоких податкових реформ. На основі узагальнення світового досвіду впровадження податкових реформ запропоновано конкретні механізми підвищення ефективності податкової системи України, які рекомендується реалізувати у найближчій перспективі.

Ключові слова: податки, податкова система, податкова реформа.

Більшу частину XX ст. економіка України розвивалась як економічна система планового типу. Трансформаційні зміни, що відбулися на початку 90-х років, обумовили необхідність реалізації ґрунтовних реформ. Виникла потреба в пошуку та поєднанні різних, якісно нових методів державного регулювання. Проте економічні потрясіння, що відбуваються нині, виявили неефективність обраного напрямку дій і поставили нові виклики перед державою.

Одним із важливих факторів кризових явищ в Україні стала не виважена податкова політика, внаслідок якої відбулося гальмування інноваційно-інвестиційних процесів. Вітчизняна система оподаткування виявилася однією із найбільш обтяжливих у світі. У рейтингу простоти і зручності податкових систем Paying Taxes, підготовленому Світовим банком разом з Price Waterhouse Coopers, у 2013 р. Україна посіла 165 сходинку з-поміж 185 країн [1]. Вагому проблему для української економіки становить нестабільне та непередбачуване податкове законодавство, рівень податкового навантаження, механізм адміністрування податків, тобто практично всі складові податкового процесу. Це ставить нові вимоги до формування державної політики в податковій сфері і вказує на необхідність проведення масштабних змін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання податків складні та багатоаспектні й перебувають у центрі уваги багатьох українських учених. Сучасними вітчизняними науковцями, які зосереджують свою діяльність на дослідженнях категорії податків та показників їх дії, є: О. Василик, А. Крисоватий, І. Лютий, П. Мельник, В. Опарін, В. Федосов та інші. Г. Василевська, О. Іванишина, В. Поліщук, О. Раденька, Н. Рисова, Г. Філюк, О. Фрадинський акцентують увагу на питаннях податкового навантаження і його впливу на українську і світову економіку. В. Бодрова, А. Гальчинський, В. Гець, О. Мельник, О. Савченко, П. Юхименко аналізують питання податкових реформ та їх наслідків. Однак, незважаючи на пильну увагу науковців, вирішити проблему не вдалося. Українська податкова система продовжує виступати непосильною ношею для бізнесу і держави та створює передумови для розвитку тіньової економіки, що досягає 50 % ВВП [2]. Лише два види податків – ПДВ та податок на прибуток – виходять за межі офіційної економіки на 70 млрд грн на рік [3]. Забезпечити проведення обмеженого у часі комплексного процесу кардинальних змін податкової системи та нейтралізації зазначених вище явищ неможливо без знання теоретико-методологічних засад процесу.

Постановка завдання. Метою роботи є виявлення засад впровадження податкової реформи в недосконалому конкурентному ринковому середовищі та визначення можливих наслідків її подальшої реалізації.

Результати дослідження. Проблеми реформування податкової системи є надзвичайно актуальними в контексті дискусій сутності та інструментарію важливих для України реформ. Багаторічна історія зародження, становлення, функціонування і розвитку податкових систем нагромадила значний досвід проведення податкових реформ. На думку російських фахівців, усю сукупність податкових реформ можна класифікувати за трьома ознаками: за змістом; за метою і завданнями; за тривалістю проведення [4, с. 63]. Аналіз усіх видів податкових реформ дасть змогу глибше зрозуміти їх сутність та виробити певні рекомендації для України.

У межах першої класифікаційної ознаки виділяють два види податкових реформ – структурні та системні. Першим притаманні докорінні зміни окремих структурних елементів системи оподаткування, внаслідок чого досягається кардинальна перебудова податкового механізму, податкового адміністрування, системи податкового обліку на підприємствах, змінюється структура загальнодержавних і місцевих податків, принципово новий зміст вкладається в елементи податку. Другі проводяться на засадах докорінних перетворень самої системи оподаткування. Результатом системної реформи є принципово нова архітектура побудови всієї податкової системи. Для податкової системи України актуальною є реалізація системних трансформацій, оскільки аналіз засвідчив недосконалість усіх складових податкового процесу.

За поставленою метою та вирішуваними завданнями податкові реформи прийнято класифікувати на дві групи – обмежено цільові та багатоцільові. Метою обмежено цільових реформ є досягнення конкретної установки в частині структурних зрушень окремих параметрів функціонування податкової системи, внаслідок чого змінюється характер вираження основних функцій податків, зазвичай регулюючої функції, спрямованої на стимулювання окремих галузей економіки і форм господарювання, регіонів країни, форм власності і форм організації бізнесу. Багатоцільові реформи проводяться для того, щоб досягнути комплексу установок щодо системних перетворень основних параметрів функціонування податкової системи, що призводить до зміни характеру виконання основних функцій податків в економічному середовищі відповідно до пріоритетних напрямів податкової політики. Головною метою податкової реформи України має стати перетворення податкової системи зі суто фіскального інструменту на ефективний засіб соціально-економічної стратегії держави. Податкова система має стимулювати інноваційну та інвестиційну діяльність, що потребує зменшення податкового тиску, посилення захисту платників податків, максимальне спрощення процедури оподаткування [5].

За тривалістю проведення податкових реформ їх класифікують на три групи – коротко-, середньо-, довготермінові. Перші розраховані на відносно короткий часовий період (не більше 3-х років), в рамках якого можна реалізувати обмежено цільові перетворення (наприклад, зниження чи підвищення податкових ставок, звуження чи розширення бази оподаткування, коригування рівня податкового навантаження). Другі є тривалішими (можуть досягати 8 років), дають змогу здійснити істотні структурні зміни. Треті спрямовані на проведення системних перетворень, а їх часовий лаг перевищує 8 років. Зважаючи на всю складність податкового процесу, реформування податкової системи України не може бути здійснено одномоментно. Навпаки, трансформаційні процеси мають бути досить тривалими, адже досягнення якісних системних змін обумовлюється виваженістю та обережністю дій і внутрішньою логікою реформ, які проводяться в декілька етапів (рис.).

Процес реформування має охоплювати три періоди: підготовчий, етап безпосереднього проведення, завершальний етап. На підготовчому періоді важливо визначитися з цілями реформ, поставити плани для їх досягнення, ознайомитися з громадською думкою щодо них і забезпечити розробку простого й доступного законодавства. Безпосереднє здійснення податкової реформи розпо-

чинається із введенням у дію нової законодавчої бази. Як наслідок, видозмінюється та певною мірою реструктуризується податковий механізм на основі апробації нововведень. При цьому остання потребує відповідного часового періоду для встановлення законодавчих недоопрацювань і практичних невідповідностей функціонування оновленого механізму. Завершальний період зводиться до аналізу підсумків реформ, оцінки їх фінансового та соціально-економічного значення, розробки пропозицій з подальшого вдосконалення податкового законодавства, підготовки обґрунтованих висновків щодо закінчення чи продовження реформістських дій.

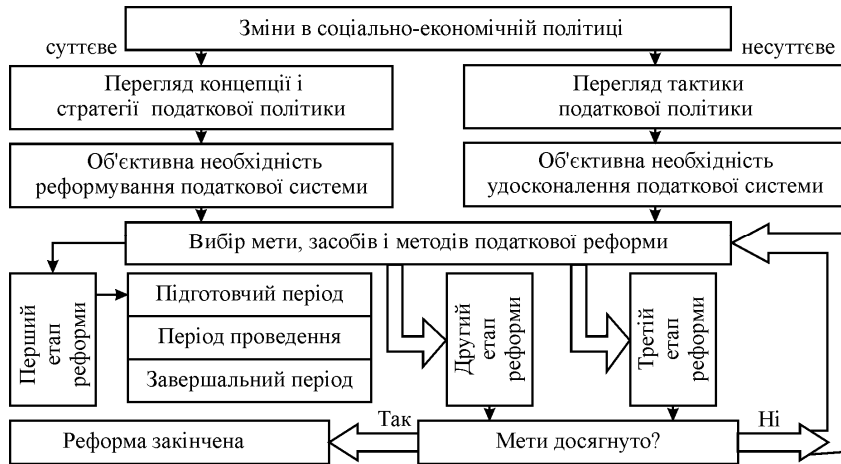

Рис. Умовний алгоритм реалізації податкової реформи [6, с. 447]

На сьогодні проблема періодичності проведення податкових реформ досліджена недостатньо. Постає цілком логічне запитання: за яких соціально-економічних трансформацій податкова реформа стає невідворотною? Адже будь-яким перетворенням притаманна велика ймовірність несприйняття і непередбачуваності. Крім того, практично неможливо спрогнозувати кількісні наслідки втручання у перерозподільчі процеси, а якісні оцінкові передбачення дають лише поверхове уявлення про реальний стан нової внутрішньо-організаційної фінансової моделі. За умов незначних зрушень соціально-економічної політики доцільно обмежуватися поточним удосконаленням податкової системи. Кардинальні зміни економічного базису неминуче спричинять докорінні податкові трансформації, які не обов'язково матимуть позитивний результат. Сучасна ситуація в Україні потребує кардинальних змін, але їх здійснення має проводитися на основі глибокого наукового базису і з урахуванням світового досвіду.

Проаналізувавши програми антикризових заходів США та Європи, доцільно діяти у таких напрямках [7, с. 12, 67]:

- зниження інвестиційних податків на бізнес та податків на нерухомість, що використовується під час здійснення бізнес-операцій. Здійснення цих заходів сприятиме активізації інвестиційної активності та відповідному розширенню бази оподаткування;
- зниження податків на приватних осіб. Це забезпечить зростання споживчого попиту і призведе до подальшого розвитку підприємницької ініціативи;

- зниження ставок основних податків. Такий крок дасть змогу вивести економіку з тіні;
- розширення переліку доходів, що оподатковуються за зниженою ставкою або взагалі звільняються від оподаткування;
- підвищення норм амортизації, введення або розширення додаткових амортизаційних відрахувань спеціального призначення;
- введення або розширення цільових відрахувань на інвестиції в майбутніх періодах;
- введення і розширення податкових пільг для суб'єктів малого бізнесу, новостворених підприємств та підприємств, що працюють у пріоритетних для держави сферах.

Лібералізація податкової політики повинна супроводжуватися посиленням вимог до підвищення ефективності податкового адміністрування. Це виражається у зростанні штрафних санкцій, введенні підвищеної фінансової відповідальності платників за вчинення перешкод проведенню документальних перевірок, можливості проведення податкових перевірок без попереднього повідомлення фірм та організацій. Значну увагу доцільно було б приділити питанню щодо посилення боротьби з переміщенням капіталів в офшорні зони, вживанню заходів із метою збереження робочих місць. Загалом у межах завдання підвищення фінансової ефективності податкової системи необхідно запровадити додаткові заходи щодо збільшення доходів бюджету, уникнувши при цьому посилення фінансового навантаження на високотехнологічні та пріоритетні галузі економіки.

Висновки. Сталий економічний розвиток України потребує певних умов, і однією з таких умов є врегульована, стабільна, законодавчо прописана податкова політика. Оскільки Україна обрала євроінтеграційний курс, то зрозуміло, що її податкова система має відповідати європейським прагненням. Інакше не вдасться забезпечити належний рівень конкурентоспроможності вітчизняних підприємств та залучити в країну потенційних інвесторів. Інноваційний поступ та ефективна податкова система за сьогоднішніх умов не мають альтернатив. Створення прозорих правил ведення господарської діяльності та оподаткування, а також забезпечення єдиних справедливих підходів до всіх суб'єктів податкових правовідносин сприятиме укріпленню партнерських відносин між громадянами, суб'єктами господарювання, державою і міждержавними організаціями. Виходячи з дослідження сутності проблем і стратегічних цілей реформування податкової політики України, виникає необхідність удосконалення податкової системи за такими напрямками: підвищення ефективності системи адміністрування; вдосконалення законодавчого забезпечення податкової системи; детінізація економіки та боротьба з корупцією в системі адміністрування податків шляхом посилення кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків та корупцію у системі державних органів влади. Вказане також має призвести до збільшення надходжень до бюджетів усіх рівнів, зростання прибутків підприємств та доходів громадян.

Література

1. Paying Taxes 2013: Ключевые факторы, влияющие на рейтинг Украины. [Електронний ресурс]. – Доступний с <http://kherson.minrd.gov.ua/data/material/000/016/74108/0.pdf>
2. Чи потрібна податкова реформа під час кризи: аргументи "за" та "проти". [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&newsid=121559>

3. Податкова реформа: Початок. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://ogo.ua/images/articles/1567/big/1396270724.jpg>

4. Паненков В.Г. Налоги и налоговая система Российской Федерации : учебник / В.Г. Паненков. – М. : Изд-во "Финансы и статистика", 2005. – 263 с.

5. Огоновський А.Р. Система податків в Україні та основні напрями її реформування / А.Р. Огоновський // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2008. – № 17.7. – С. 228-238.

6. Майбуков І.А. Теория и история налогообложения : учебник [для студ. ВУЗов], обуч. по спец. "Налоги и налогообложение" / И.А. Майбуков. – М. : Изд-во ЮНИТИ-ДАНА, 2007. – 495 с.

7. Черник Д.Г. Кризи и налоги / Д.Г. Черник, Ю.Д. Шмелев. – М. : Изд-во "Экономика", 2011. – 253 с.

Турянский Ю.И. Налоговая реформа в системе мер антикризисного регулирования экономики Украины

Главное внимание уделено такому аспекту экономической политики государства, как налоговая политика, выдвинута гипотеза о зависимости уровня экономического развития от фискального устройства. Отмечены недостатки налоговой системы Украины, определено их влияние на общие экономические процессы и обоснована необходимость реализации глубинных налоговых реформ. На основе обобщения мирового опыта внедрения налоговых реформ предложены конкретные механизмы повышения эффективности налоговой системы Украины, которые рекомендуются реализовать в ближайшей перспективе.

Ключевые слова: налоги, налоговая система, налоговая реформа.

Turiansky Y.I. Tax Reform in the System of Crisis Management Measures of Ukraine's Economy

The main attention is paid to this aspect of economic policy as tax policy; put a hypothesis about the dependence of economic development of the fiscal system. Specified on the shortcomings of the tax system of Ukraine determined their impact on overall economic processes and the necessity of implementing tax reforms depth. On the basis of summarizing world experience implementing tax reforms proposed specific mechanisms for improving the efficiency of the tax system of Ukraine, which is recommended to implement in the near future.

Key words: taxes, tax system, tax reform, economy, fiscal system.

УДК 330.322:336.145

Асист. Н.Я. Яневич – НУ "Львівська політехніка"

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛЬНОГО ІНВЕСТИВАННЯ, ЩО ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ЗА РАХУНОК КОШТІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Визначено головні принципи реалізації стратегічного підходу до управління процесом соціального інвестування, що здійснюється за рахунок коштів місцевих бюджетів. Створено типологію стратегій соціального інвестування на рівні місцевих бюджетів. Виділено чинники, які впливають на вибір портфеля таких стратегій. Здійснено поділ цих чинників на такі групи: чинники, що характеризують фінансові можливості органів місцевої влади здійснювати соціальне інвестування; чинники, що обумовлюють потреби населення даної територіальної громади в соціальних інвестиціях; чинники, що характеризують рівень розвитку кожної сфери соціального інвестування; чинники, що справляють вплив на соціально-економічну ефективність заходів із вкладення соціальних інвестицій у певну сферу. Встановлено послідовність розроблення механізму вибору певного типу стратегії соціального інвестування, що здійснюється за рахунок коштів місцевих бюджетів.

Ключові слова: стратегія, соціальне інвестування, місцевий бюджет, формування, чинник вибору.

Постановка проблеми. Рівень людського розвитку значною мірою залежить від якості та обсягів соціальних послуг, які надаються установами соціальної інфраструктури, що фінансуються за рахунок коштів місцевих бюджетів територіальних громад. На теперішній час обсяги такого фінансування є вкрай обмеженими, що обумовлює потребу проведення ретельних обрахунків щодо визначення структури соціальних видатків за напрямками та окремими об'єктами соціальної сфери. При цьому значна частина таких видатків (як капітальних, так і поточних) за своїм змістом є соціальними інвестиціями, оскільки вкладаються у формування та розвиток людського потенціалу, і отже, матимуть довготермінові наслідки.

Разом з тим, процес планування соціальних видатків місцевих бюджетів переважно не ставить за мету досягнення довготермінових цілей їх здійснення. Внаслідок цього наявному механізму соціального інвестування, що здійснюється за рахунок коштів місцевих бюджетів, є притаманною низка системних недоліків, зокрема: відсутність дієвої системи моніторингу витрачання коштів місцевих бюджетів у здійсненні соціального інвестування, недосконалість наявних методів встановлення пріоритетності реалізації програм соціального інвестування, відсутність достатньо обґрунтованих та універсальних підходів до планування обсягів соціальних інвестицій у частині капітальних витрат тощо. Усунення цих та інших недоліків організації планування соціального інвестування, що здійснюється за рахунок коштів місцевих бюджетів, можливо лише на засадах застосування стратегічного підходу до такого планування.

Ступінь розроблення проблеми. Питанням формування та витрачання коштів місцевих бюджетів, зокрема здійснення за рахунок них соціального інвестування, присвячено значну кількість публікацій, зокрема роботи Х. Вілйори [1], Д. Полозенка [7], Л. Момотюк [8] та ін.

Практика планування бюджетних видатків доводить, що найбільш поширеними методами такого планування з позиції логіки побудови відповідних планів є програмно-цільовий та ресурсний методи. Згідно з першим з них розроблення планів соціального розвитку, зокрема планування обсягів соціальних інвестицій, здійснюється в такій послідовності: визначається мета планування, розробляється програма досягнення цілей, визначаються ресурси для здійснення програм. За ресурсного підходу до планування спочатку визначаються ресурси, на їх підставі планується мета і вже потім розробляється програма використання цих ресурсів [2, с. 28].

Враховуючи, що сучасні вимоги до використання бюджетних коштів передбачають врахування довготермінових результатів від їх вкладення, програмно-цільовий метод планування соціальних інвестицій на теперішній час набув значної популярності. Як зазначено у роботі [1], "програмно-цільовий метод бюджетування становить основу теперішньої реформи місцевих фінансів... На сьогодні доведено, що ефективно та цільове використання обмежених бюджетних ресурсів можливе завдяки програмно-цільовому методу". При цьому, у роботі [3, с. 14] подано таке визначення програмно-цільового методу у бюджетному процесі: "...це система планування та управління коштами бюджету в середньотерміновій перспективі, спрямована на розроблення та виконання бюджетних програм та підпрограм, орієнтованих на кінцевий результат".

У праці [4, с. 49] стратегічне планування місцевих фінансів розглянуто як один з етапів програмно-цільового планування, який охоплює такі заходи: визна-